

Оцінка економічної стійкості підприємства

Бурбело О.А.

доктор економічних наук,
професор кафедри економіки та підприємництва
Інституту хімічних технологій (м. Рубіжне)
Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля

Носкова С.А.

кандидат економічних наук,
завідувач кафедри економіки та підприємництва
Інституту хімічних технологій (м. Рубіжне)
Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля

Стаття присвячена питанню визначення економічної стійкості діяльності сучасних підприємств. Розглянуто основні проблеми в розробці методичного апарату оцінки економічної стійкості підприємств. Запропоновано методику оцінки економічної стійкості підприємств, що базується на процедурах моделювання.

Ключові слова: економічна стійкість, критерії вибору, моделювання, управлінські рішення, стратегія.

Бурбело О.А., Носкова С.А. ОЦЕНКА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья посвящена вопросу определения экономической устойчивости деятельности современных предприятий. Рассмотрены основные проблемы разработки методического аппарата оценки экономической устойчивости предприятий. Предложена методика оценки экономической устойчивости предприятий, которая основывается на процедурах моделирования.

Ключевые слова: экономическая устойчивость, критерии выбора, моделирование, управленческие решения, стратегия.

Burbelo O.A., Noskova S.A. ASSESSMENT OF THE ECONOMIC SUSTAINABILITY OF THE ENTERPRISE

The article is devoted to the issue of determining the economic sustainability of modern enterprises. The main problems of developing a methodological apparatus for assessing the economic sustainability of enterprises are considered. A methodology for assessing the economic sustainability of enterprises, which is based on modeling procedures, is proposed.

Keywords: economic sustainability, the selection criteria, modeling, management decisions, strategy.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Важливим завданням аналізу діяльності підприємств як відкритих систем є обґрунтування критерію вибору, тобто розв'язання питання про те, яким чином порівнювати між собою різні варіанти управлінських рішень, що приймаються. Критерій, як ознака якості рішень, що приймаються, є адекватним відображенням інтересів суб'єктів і об'єктів управління. У моделі підприємства планової економіки як «закритої системи» варіанти рішень, що приймаються, відображали тільки народногосподарські інтереси, а як універсальний критерій використовувалася приведена вартість сукупних витрат. У сучасних підприємств, як суб'єктів системи ринкових відносин, істотно ускладнюються зв'язки з об'єктами і суб'єктами зовнішнього середовища. Необхідність обліку різних чинників, що носять складний випадковий і недетермінований характер, ускладнює процедуру оцінки

і вибору варіантів рішень настільки, що їх треба синтезувати по багатьох цілях альтернатив вибору. Цей синтез проводиться або на основі виявлення взаємозалежності показників, що аналізуються, або на основі експертних оцінок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зараз переважають два основних підходи до відповіді на питання, що розуміти під визначенням стійкості підприємства [1; 2; 3; 4; 5]. Згідно з першим підходом, зростання стійкості виробництва ототожнюється зі зменшенням коливань його результатів. Згідно з другим, суть стійкості зв'язується з цільовою спрямованістю відтворювання, а тому із задоволенням певного набору конкретних потреб при мінімальних витратах, виходячи з готівкових ресурсів і реальних можливостей їх ефективного використання. Для найбільш повного задоволення різних потреб необхідне дотримання певних пропорцій в розвитку виробни-

цтва, причому ця пропорціональність повинна бути неперервною і змінюватися відповідно до зміни структури потреб. У такому випадку стійкість повинна розглядатися як здатність економічної системи безперервно підтримувати оптимальну пропорціональність в розвитку на різних рівнях.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однією з основних проблем оцінки економічної стійкості сучасних підприємств є недостатня методична підтримка, відсутність у економістів підприємств якісного інструментарію вибору різних варіантів управлінських рішень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розробка методики оцінки економічної стійкості підприємств в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. В розробці методичного апарату оцінки економічної стійкості підприємства є декілька проблем [1, с. 23-24]:

1. Визначення набору індикаторів оцінки стійкості.
2. Відсутність граничних критичних значень показників стійкості.
3. Недостатня інформаційна статистична база для проведення аналізу стійкості.
4. Недосконалість методів розрахунку сукупного ризику втрати стійкості. Процедури, що застосовуються в цей час, здійснюють зважування основних показників діяльності підприємства при формуванні інтегрального показника, виключно суб'єктивні.
5. Інтерпретації отриманих результатів оцінки стійкості.

Як один з можливих варіантів розв'язання зазначеної проблеми, пропонується підхід, що дозволяє за допомогою процедур моделювання давати комплексну оцінку стійкості розвитку виробничої системи. Формально функціонування системи описується набором показників, в якому відбиваються об'ємні значення ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових), що переробляються, і результатів, що отримуються (матеріальних, фінансових, соціальних). Природно, що для аналізу стійкості функціонування системи ці показники мають бути представлені у вигляді тимчасових рядів, оскільки саме поняття стійкості поза зв'язком з часом втрачає всіляке значення.

Суть підходу полягає в порівнянні реальних показників господарської діяльності виробничої системи з ідеально можливими (плановими, очікуваними), які формуються

на основі аналізу діяльності підприємства і прогнозних оцінок основних параметрів його функціонування. Порівняння відбувається через згортку всіх розрахункових показників в єдиний інтегральний показник, названий результативністю роботи. Перевагою підходу, що пропонується, відносно існуючих, є можливість отримання оцінки стійкості розвитку виробничої системи за будь-яким апріорно заданим критерієм і співвідношенням оцінок, що отримуються по різних критеріях.

Окремим питанням є формування інтегрального критерію оцінки стійкості виробничої системи. Як правило, критерій визначається метою дослідження і багато в чому залежить від тих питань, відповіді на які треба отримати. Формально заданий інтегральний критерій оцінки відображає порядок розташування локальних показників господарської діяльності в наборі, що характеризує той або інший її аспект. Розташування показників один відносно до одного визначається укладеним в них економічним значенням. Так очевидно, що зростання обсягів виробництва за певний період часу має випереджати зростання інвестицій в цю виробничу систему, а, наприклад, прибуток, що отримується, повинен рости більш швидкими темпами, ніж собівартість і величина інвестицій. Зіставляючи, таким чином, відібрані для аналізу показники по всій сукупності, одержуємо ранг кожного показника відносно всіх інших. Внаслідок ранжування формується ідеальний порядок (норматив) проходження показників, який формально відображає прийнятий критерій оцінки. Необхідно зазначити, що при зміні критерію весь порядок розрахунку підсумкової оцінки ефективності по моделі, що пропонується, зберігається незмінним, змінюється тільки взаємне положення показників в нормативі один відносно одного, а це дозволяє говорити про деяку універсальність підходу до оцінки стійкості виробничої системи.

Можливі наступні варіанти реалізації підходу, що пропонується. Перший – це оцінка стійкості розвитку виробничої системи на основі аналізу структури економічних і соціальних показників за певний період часу. Показники представляються у вигляді тимчасових рядів. Природно, що чим довший тимчасовий ряд, тим точніше оцінка, що отримується. Для кожного моменту часу визначається результативність роботи в залежності від стану структури системи показників, що розглядається. Це дозволяє згорнути різні показники,

які характеризують об'єкт дослідження, в один безрозмірний показник, що відображає якісну характеристику сукупності. Визначивши результативність роботи по заданому критерію для кожного моменту часу, можна отримати інтегральний показник результативності – міру реалізації виробничих можливостей. Залишається тільки співвіднести розраховане значення з нормативним – це і буде кількісна оцінка стійкості виробничої системи, яка розглядається. Природно, що ця оцінка буде відносною, але з урахуванням того, що дана методика застосована до виробничих систем різного масштабу, які функціонують в різних організаційних та інших умовах, оцінки, що отримуються, порівнянні між собою.

Інший варіант моделі дозволяє дати прогноз ефективності майбутньої господарської діяльності і стійкості системи. На основі існуючих методик визначаються значення показників, включених в набір для прогнозу, і виконується розрахунок, аналогічний попередньому варіанту для майбутніх періодів. За підсумковою оцінкою визначається ефективність передбачуваної стратегії розвитку і дається оцінка стійкості. Оскільки розглядається ефективність господарської діяльності в майбутніх періодах, то з'являється можливість моделювання процесу, пошуку кращих варіантів стратегії за критерієм стійкості.

Цілком природно, що підхід, який пропонується, не вільний від недоліків. Наприклад, важко врахувати численні аспекти ринкової кон'юнктури, її мінливість і слабку передбачуваність. Однак велика частина недоліків зумовлена не суттю підходу і інструментарію для його реалізації, а тим початковим матеріалом, який використовується для реалізації процедури оцінки рівня стійкості. Зокрема, це стосується показників, які застосовуються для

розрахунків. Більшість з них має вартісну природу, а, отже, і можливість неоднозначного і широкого тлумачення їх суті.

У цей час кожне підприємство вимушене визначити для себе найбільш відповідний набір критеріїв оцінки ефективності своєї діяльності і на його основі визначати міру її стійкості і розробляти заходи щодо управління стійкістю. Багато в чому вибір таких критеріїв залежить від фази життєвого циклу підприємства – на різних етапах життєвого циклу підприємства змінюється значущість, а також характер поведінки показників різних груп. Запропонований підхід дозволить акцентувати увагу керівників і фінансових аналітиків на тих показниках, аналіз яких найбільш важливий на конкретному етапі функціонування і розвитку підприємства. Значущість фінансових показників на різних етапах життєвого циклу підприємства представлена в табл. 1 [5].

Доцільно більш детально розглянути особливості аналізу фінансового становища підприємства на кожному етапі його життєвого циклу.

Етап зародження. Формування стратегічного потенціалу починається на етапі зародження підприємства шляхом пошуку найбільш конкурентоспроможних напрямів існування на ринку. Велику увагу на даному етапі потрібно приділяти впливу зовнішніх чинників, які мають бути сприятливі для ведення бізнесу, а також прибутковості вибраної місії. У розрізі фінансового аналізу особлива увага має бути приділена показникам ліквідності і фінансовій незалежності.

Показники ліквідності характеризують поточну платоспроможність підприємства шляхом порівняння в певні періоди величини оборотного капіталу з сумою взятих платіж-

Таблиця 1

Значущість фінансових показників

Фінансові показники	Етапи життєвого циклу				
	Зародження	Прискорення	Сповільнення	Зрілість	Спад
Показники ліквідності					
Показники фінансової незалежності					
Показники оборотності					
Показники прибутковості продажу					
Показники прибутковості капіталу					
	Використовуються насамперед		Використовуються у другу чергу		Використовуються в третю чергу

них зобов'язань, в тому числі з тими, які найближчим часом мають бути оплачені. Дуже високі показники свідчать про неефективне використання вкладених коштів, низькі показники – про можливу небезпеку виявитися неплатоспроможним.

Предметом розгляду показників фінансової незалежності є сукупність пасивів, тобто власних джерел і зобов'язань. Мова йде про сферу, в яку проникають інтереси власності, критерії максимізації прибутку, а також вплив податків. Оптимізація структури пасивів належить до найбільш важливих аспектів фінансової незалежності.

Таким чином, на етапі зародження підприємства при аналізі його фінансового становища найбільша увага повинна бути приділена показникам перших двох груп: ліквідності і фінансової незалежності. При цьому коефіцієнти, що розглядаються, повинні мати стійку тенденцію зростання і до кінця етапу досягти нормативних значень.

Етап прискорення зростання. Етап прискорення зростання характеризується істотним зусиллям стратегічного потенціалу підприємства при зростанні попиту на його продукцію. Окремі елементи потенціалу підприємства складаються в систему, між ними виникають стійкі зв'язки, що дозволяють отримувати ефект цілісності і істотно посилюють конкурентоспроможність. Крім того, посилюється взаємодія підприємства з родинними і підтримуючими галузями та підвищується міра агресивності конкурентної стратегії підприємства.

На етапі прискорення зростання важливим є стабільність показників ліквідності і незалежності. Якщо вони не стабілізувалися на попередньому етапі, це означає, що підприємство не досягло необхідної міри конкурентоспроможності і стоїть на грані банкрутства. Потрібне втручання на рівні перегляду місії фірми, або, як мінімум, її маркетингової стратегії. Однак основний акцент в фінансовому аналізі на етапі прискорення повинен бути зроблений на показниках оборотності.

Розглядаючи показники оборотності, слід постійно спостерігати за їх динамікою, оскільки використати тут універсальні нормативи неможливо (через вплив тривалості виробничого циклу та інших чинників). Показники оборотності на етапі прискорення мають постійно рости.

До кінця етапу прискорення зростання повинне вже спостерігатися зростання показників рентабельності.

Етап сповільнення зростання. Цей етап зростання може початися з проникненням на ринок як великого числа виробників-конкурентів, так і конкуруючих технологій. Одним з критеріїв успішної діяльності є стабілізація показників рентабельності продажу. Особливу увагу потрібно приділяти коефіцієнтам рентабельності – всіх операцій по балансовому і чистому прибутку як інтегрованим показникам.

Прибутковість всіх операцій по балансовому прибутку показує, наскільки ефективно і прибутково підприємство веде свою діяльність. Показник потрібно порівнювати з торішньою величиною, з показниками конкурентів, із середніми показниками по галузі. Компанії, що реалізують недорогі товари у великому об'ємі за готівковий розрахунок, будуть мати відносно невисоке значення цього показника (10%). Необов'язково, щоб цей показник зроставав. Підприємство, у якого прибутковість продажу нижча, ніж у конкурентів, може збільшити свою частку ринку за їх рахунок.

Етап зрілості. На цьому етапі, маючи стабільні показники рентабельності продажу, необхідно домагатися стабільних і високих показників рентабельності капіталу. Слід також відстежувати інвестиційну діяльність підприємства, що і дозволяє аналізувати показники рентабельності капіталу. При цьому доцільно розглядати прибутковість сукупних активів, окремих частин, а також джерел формування. На цьому етапі всі коефіцієнти повинні мати стабільні значення. Якщо динаміка показників оборотності і рентабельності свідчить про стабільність або стійке зростання, то можна зробити висновок про нормальний розвиток підприємства. Якщо показники мають тенденцію до зниження або коливань, то слід вжити заходів по зміні стратегії підприємства, оскільки підприємство може виявитися на грані настання стадії спаду.

Етап спаду. Спад конкурентоспроможності настає в основному через агресивну політику підприємств-суперників, а також за рахунок старіння ресурсів підприємства. На цьому етапі зовнішні чинники знову набувають великого значення: параметри попиту, зв'язку з родинними галузями, суперництво з конкуруючими підприємствами, вплив державних реформ і інше. На цьому етапі вони виявляються грубіше, різкіше, а імовірність настання банкрутства стає більш реальною. На етапі спаду відбувається дестабілізація всіх фінансових показників, тому потрібно відстежувати всі групи показників.

Але не всі з них можуть сигналізувати про дестабілізацію діяльності підприємства в рівній мірі. Найбільш істотними показниками є показники ліквідності і рентабельності. На основі аналізу показників рентабельності можна зробити висновок про можливість або неможливість продовження діяльності підприємства у вибраному напрямі. Показники ліквідності можуть провіщати фінансову кризу або повне банкрутство підприємства.

У запропонованій системі фінансового аналізу показники проранжовані по значущості групи фінансових показників стосовно до етапів життєвого циклу підприємства, виявлені тенденції до їх зміни при нормальному розвитку підприємства на будь-якій стадії його функціонування. Її використання забезпечить більш точну фінансову оцінку підприємства. Система фінансового аналізу заснована на доступній інформації, не є трудомісткою, що

дозволяє застосовувати її для більш глибокої оцінки стану підприємства, яка потім може бути використана для розробки більш обґрунтованих заходів, направлених на забезпечення його стійкого функціонування.

У табл. 2 представлено групи показників стійкості.

На нижньому рівні трирівневої ієрархічної структури знаходиться мінімальний набір показників, що характеризує життєво важливі для будь-якого підприємства характеристики його функціонування. Показники розбиті на чотири групи: зовнішні показники (1) – прибуток, конкурентоспроможність підприємства, конкурентоспроможність продукції; внутрішні показники, в свою чергу, розбиті на три групи фінансово-економічні (2), виробничо-економічні (3) і організаційно-економічні (4) [3, с. 170].

На середньому рівні – агреговані показники U_i , що визначають стратегічні цілі під-

Таблиця 2

Індикатори оцінки зовнішніх і внутрішніх показників діяльності промислових підприємств в забезпеченні економічної стійкості

Група показників	Показник
Зовнішні показники стійкості	
1. Прибуток	1.1 Прибуток
	1.2. Рентабельність
	1.3. Об'єм продажу
2. Конкурентоздатність підприємства	2.1. Інноваційний потенціал підприємства
	2.2. Ринкова активність
	2.3. Стратегічні капіталовкладення
3. Конкурентоздатність продукції	3.1. Якість продукції
	3.2. Ціна продукції
	3.3. Післяпродажне обслуговування
Внутрішні показники стійкості	
1. Фінансово-економічні	1. Коефіцієнт автономії
	2. Коефіцієнт співвідношення позикових і залучених коштів
	3. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами
	4. Коефіцієнт маневреності
	5. Коефіцієнт фінансування
2. Виробничо-економічні	1. Здатність підприємства до освоєння
	2. Час підготовки і освоєння нового виробу
	3. Час виробництва і реалізації нового виробу
	4. Коефіцієнт оновлення
3. Організаційно-економічні	1. Відповідність стратегічним пріоритетам розвитку підприємства
	2. Пристосованість для застосування сучасних інформаційних технологій
	3. Гнучкість і здібність до адаптації
	4. Забезпечення оперативності в реалізації управлінських рішень
	5. Пристосованість для застосування сучасних схем фінансового менеджменту
	6. Функціональна і структурна логічність
	7. Раціональна міра централізації (децентралізація)

приємства. Агрегування здійснюється за формулою:

$$U_i = w_{ij} \cdot u_{ij}, \quad (1)$$

де w_{ij} – вагові коефіцієнти, отримані експертним шляхом за результатами аналізу щомісячних даних;

u_{ij} – j -й показник економічної стійкості в i -й групі. На верхньому рівні знаходиться агрегований показник стійкості, що дорівнює 1.

Найбільшу складність в оцінці показників стійкості верхнього і середнього рівня являє собою визначення вагових коефіцієнтів, від яких залежить не тільки розрахункова величина стійкості, але і вибір подальших заходів щодо стабілізації діяльності підприємства. На виборі коефіцієнтів значущості для кожного локального і групового показника потрібно зупинитися більш детально.

Процедура оцінки економічної стійкості включає наступні етапи [3, с. 171]:

1. Визначення експертним шляхом вагових коефіцієнтів значущості локальних показників стійкості.

2. Завдання допустимого (u^{dn}), критичного (u^{kp}) і катастрофічного (u^{km}) рівнів стійкості на основі фази життєвого циклу підприємства, його тактичних і стратегічних цілей і задач.

3. Розрахунок окремих показників стійкості для випадку, коли сприятливе зростання показника (наприклад, прибуток):

$$u_i = 1 - \frac{a_i^{nn} - a_i}{a_i^{nn}}, \quad (2)$$

для випадку, коли сприятливе зниження показника (наприклад, витрати):

$$u_i = 1 - \frac{a_i - a_i^{nn}}{a_i^{nn}}. \quad (3)$$

4. Розрахунок окремих показників стійкості з урахуванням вагового коефіцієнта:

$$U_{ij} = w_{ij} \cdot u_{ij}. \quad (4)$$

5. Розрахунок окремих показників стійкості:

$$V_j = \sum_{i=1}^m w_{ij} \cdot u_{ij}. \quad (5)$$

6. Розрахунок інтегрального показника стійкості:

$$I = \sum_{j=1}^n w_j \cdot V_j. \quad (6)$$

Прийняття рішення про вибір керуючих впливів по стабілізації діяльності підприємства.

Оцінка рівня економічної стійкості була проведена для одного з промислових підприємств сходу України (табл. 3).

Після проведеної експертизи були отримані наступні оцінки значущості (вагові коефіцієнти) локальних і групових показників стійкості. Допустимий рівень стійкості $u^{dn} = 0,9$, критичний $u^{kp} = 0,7$ і катастрофічний $u^{km} = 0,5$.

В табл. 4 представлені розрахунки внутрішніх показників стійкості (показників фінан-

Таблиця 3

Показники рівня економічної стійкості підприємства

Показник	Фактичне значення	Очікуване значення	Розрахунок окремого показника стійкості	Вага	Розрахунок групового показника стійкості
Товарна продукція (в порівнянних цінах), тис. грн.	35540	50000	0,711	0,12	0,085
Виручка від реалізації (без ПДВ), тис. грн.	30955	45000	0,688	0,14	0,096
Освоєння капіталовкладень, тис. грн.	1310	1310	1,000	0,05	0,050
Використання виробничої потужності, %	10	25	0,392	0,12	0,047
Собівартість товарної продукції, тис. грн.	33024	33024	1,000	0,07	0,070
Рентабельність товарної продукції, %	12,597	13	0,969	0,08	0,078
Витрати на виробництво, тис. грн.	31560	31560	1,000	0,06	0,060
Балансовий прибуток (+), збитки (-), тис. грн.	-3602	2600	-1,385	0,18	-0,249
Результат від реалізації (+), збитки (-), тис. грн.	619	700	0,884	0,18	0,159
					0,396

Розрахунок внутрішніх показників стійкості

Показник	Фактичне значення	Очікуване значення	Розрахунок окремого показника стійкості	Вага	Розрахунок групового показника стійкості
Показники фінансово-економічної стійкості					
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,69	>0,5	1,380	0,10	0,138
Коефіцієнт фінансової залежності	1,45	<2,0	1,275	0,10	0,128
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,08	>0,5	0,160	0,10	0,016
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,30	<0,4	1,250	0,10	0,125
Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	0,10	<0,3	1,667	0,10	0,167
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,09	<0,2	1,550	0,10	0,155
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	0,44	<0,4	0,900	0,10	0,090
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	<0,2	0,050	0,10	0,005
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,56	<0,8	0,700	0,10	0,070
Коефіцієнт покриття	1,25	<2,0	0,625	0,10	0,063
					0,956
Показники виробничо-економічної стійкості					
Рівень зношеності обладнання	0,5	0,8	0,625	0,20	0,125
Організаційно-технічний рівень виробництва	0,6	0,8	0,750	0,10	0,075
Наявність надмірних потужностей	0,8	0,9	0,889	0,25	0,222
Рівень автоматизації техпроцесу	0,8	0,8	1,000	0,05	0,050
Забезпеченість матеріально-сировинними і паливно-енергетичними ресурсами	0,5	0,9	0,556	0,05	0,028
Наявність матеріальних резервів	0,7	0,9	0,778	0,10	0,078
Кваліфікація персоналу	0,7	0,8	0,875	0,25	0,219
					0,797
Показники організаційно-економічної стійкості					
Вище керівництво	8	10	0,800	0,20	0,160
Фінанси	6	8	0,750	0,15	0,113
Розробки (НІОКР)	6	6	1,000	0,15	0,150
Маркетинг	8	8	1,000	0,20	0,200
Матеріально-технічне постачання	7	8	0,875	0,10	0,088
Кадри	5	8	0,625	0,20	0,125
					0,835

Таблиця 5

Розрахунок інтегрального показника стійкості

Показник	Вага	Значення	Розрахунок
Зовнішні	0,3	0,396	0,119
Фінансово-економічна стійкість	0,3	0,956	0,287
Виробничо-економічна стійкість	0,25	0,797	0,199
Організаційно-економічна стійкість	0,15	0,835	0,125
Інтегральний показник стійкості			0,730

сово-, виробничо- і організаційно-економічної стійкості).

Результати розрахунку інтегрального показника стійкості представлено в табл. 5.

Висновки з цього дослідження. Аналіз початкових даних, а також групових і інтегральних показників стійкості показав, що найбільш нестійкою є фінансово-економічна сфера діяльності підприємства: в цьому випадку груповий показник фінансово-економічної стійкості склав 0,956, тобто перевищив критичний поріг стійкості. Результати фінансово-економічної діяльності, в свою

чергу, позначилися на загальних показниках діяльності підприємства, знизивши рівень залежності від зовнішніх чинників до рівня нижче критичного – показник зовнішньої стійкості становив 0,396. Інтегральний показник стійкості становив 0,730, що свідчить про недостатній рівень економічної стійкості підприємства – перевищене значення критичного рівня в 0,7. Вдосконалена методика оцінки економічної стійкості підприємств має забезпечити реальну основу ефективного управління суб'єктами господарської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барановский В.К. Концепция перехода Украины на модель устойчивого развития // Проблемы теории и практики управления. – 1998. – № 5. – С. 23-24.
2. Гиг Дж.Ван. Прикладная общая теория систем. – М.: Мир, 1981. – 345 с.
3. Економічна безпека підприємства в умовах рейдерських загроз: колективна монографія [Текст] / [О.А. Бурбело, С.К. Рамазанов, О.М. Заєць, Т.С. Гудима, О.М. Кузьменко / за наук. ред. О.А. Бурбело, С.К. Рамазанова]. – Сєвєродонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. – 282 с.
4. Ильичев А.В. Эффективность проектируемой техники: Основы анализа. – М.: Машиностроение, 1991. – 336 с.
5. Иванов В.Л. Управление экономической стійкістю промислових підприємств (на прикладі підприємств машинобудівного комплексу): Монографія. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2005. – 265 с.

REFERENCES:

1. Baranovskiy V.K. Kontseptsiya perekhoda Ukrainy na model' ustoychivogo razvitiya // Problemy teorii i praktiki upravleniya – 1998. – № 5. – S.23-24.
2. Gig Dzh.Van. Prikkladnaya obshchaya teoriya sistem. – M.: Mir, 1981. – 345 s.
3. Ekonomichna bezpeka pidpriyemstva v umovakh reiderskykh zahroz: kolektivna monohrafiia [Tekst] / [O.A. Burbelo, S.K. Ramazanov, O.M. Zaiets, T.S. Hudyma, O.M. Kuzmenko / za nauk. red. O.A. Burbelo, S.K. Ramazanova]. – Sievierodonetsk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2015. – 282 s.
4. Il'ichev A.V. Effektivnost' proektiruemoj tekhniki: Osnovy analiza. – M.: Mashinostroenie, 1991. – 336 s.
5. Ivanov V.L. Upravlinnia ekonomichnoiu stiikistiu promyslovykh pidpriyemstv (na prykladi pidpriyemstv mashynobudivnoho kompleksu): Monohrafiia. – Luhansk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2005. – 265 s.